

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jacobi Sadoleti Card. Et Episcopi Carpentoractensis Viri
Disertissimi, Opera quæ exstant omnia**

Sadoleto, Jacopo

[Francofurti], 1607

VII. Benedictvs Accoltvs Cardinal. Iacob. Sadol. Episc. Carpent. S.P.D.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69244](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69244)

ergo me proliis sum persuasus. Omnia tibi prospera & fausta euenire opto. Tuis opibus & facultatibus cum vltus venerit, perinde reat; vt meis. Denique tibi confirmo, nec habere te quencqua, qui te magis diligit, quam ego diligo: & me cui plus confidam, quam tibi, repetere profectio neminem. Vale. Carpent. XVII. Calend. Nouemb. M.D.XXXI.

VII.

BENEDICTVS ACCOLTVS CARDINAL.
Iacob. Sadol. Episc. Carpent. S. P. D.

Quoniam mihi nihil solet in hac disfunctione nostra non solum iucundius, verum etiam vtilius accidere, quam tuæ epistolæ: videri ne illud mihi sapius, penè quodam fato, accidat perincommodum, vt siue tabellariorum negligentia, siue meis occupationibus sentis quam ego vellem meæ ad te literæ perferantur: mihi que propterea fructu iucundissimo atque vbertimo tuarum epistolaram diutius sit carendum. Nam etsi nihil statim esse tanti, vt cum his honestissimis sermonibus, quibus absentia nostra desiderium per literas suavissimè lenire consueuimus, sit conferendum: tamen ita negotiis quibusdam odiosis, atque ad id importatis, his diebus proximis distinebat, vt quod in superiore mea epistola tabellariorum culpa est commissum, vt tibi tardius redderetur: nunc planè sit effectum mea: qui ex illis molestiis non videretur tantam demere temporis, quantum ad referendum ad deditissimam illam tuam epistolam plenam singularis tui erga me amoris, quam ad me XVII. Calend. Nouembris dedisti, fatim efficit. Quia qua tunc me à te fieri animaduerti, vt qualem me esse cupio, talem tu illi tribus quibusdam amoris notis, pigmentisque leuissimis mirificè expresseris. Quod quamuis ab incredibili tua in me beneuolètia profectum agnoscam: amplissimum tamen istud, atque insigne tuum de me testimonium quanti à me fieri oporteat, quantumque ornamenti apud omnes bonos mihi sit allaturum, facillè intelligo. Itaque cum tibi omnia me debere amari profitear: nec scio quo pacto magnus nunc (quod minime iam posse euenire putaueram) innumeris singularibusque tuis erga me officiis, hoc etiam nomine sit additus cumulus. Atque vnum aut ea que tu de me amicissimè sentis, prestare possim aliquando (dado equidem in eo sedulo omnem operam) aut ceteri tui tantisper assentiantur, dum mihi facultas maior ad te pro tua singulari eximiaque virtute, egregiusque in Christianam rem publicam meritis, ornandum atque augetum derur. Tunc enim in magnitudine mei erga te amoris immensa atque mirifica tibi declaranda plenissimè mihi ipsi satis facere posse considerem.

Quod

Quod verbis, aut sermone prosequendum non puto. Non solum quod eam esse volo animorum nostrorum contumaciam, ut re & benevolentia, non verbis inanibus confirmetur: sed etiam quod in ea summa voluptate, quam ex tuis literis capio, ita pueris illis atque amplissimis admirabilis tuæ eloquentiæ splendore, mei ingenio præstringitur acies, ut nisi ab illa tua in commensuratumq; in me insigni humanitate recreer, plane deterreri scribendo. Verum de his hæcenus. De rebus publicis, est quoddam quiddam tibi possim hoc tempore significare, ex eisdem enim qui hac æstate proxima nuntiabant maximum illum Turcorum motum, nuper accepimus, ea quæ ab illis nunc nobis impendent, multo esse commodiora. Nam scribunt, Turcas ipsos non illius bellici apparatus partem ad mare rubrum esse conuersuros: ut per illud oceanum Indicum validissima clade delati, impediatur Lusitanos, qui ad Indos aromatum gratia locum sunt commeari. Quod etsi nobis aliquid sit allatum incommodi, summa tamen Christianæ reipublicæ Dei Optimi Maximi immenso erga nos amore, ita consultum vides, ut cum è ferocibus penè fati erepti ac plane conseruati esse videamur: tum etiam aliquid nobis super sit spatij in eas cogitationes incumbendum, quæ sint & tantis nostrorum temporum acerbitatibus, aprillima & antiquo Christiana pietatis, decore dignissima. Quod utinam à nobis non prætermittatur, & his quæ quasi dormientibus nobis à diuina elementia sunt concessa, negligentiores non efficiamur: sed ad ipsius Dei Optimi Maximi opem (ut est in tuis literis bona fide confugiamus. Cum enim nullum tempus pietati & religioni aptum non sit, tum id magis est necessarium, quo magis in nos illius elucet benignitas, ne ipsius misericordia frustra cedat: sed ad ea potius pericula, quæ premunt, leuanda alliciamur. Aut si quid acciderit, nobis ad salutem tranquillitatemque perpetuam iter patefaciamus: neque quanto ille benignior fuerit nobis conseruandis, tanto sit in illis puniendis irator, si quot tantaque beneficia pro maleficijs habuisse animaduertit. Nam cum sæpe antea ipsius Dei Optimi Maximi immenso nostrorum rerum cura extiterit: tum verò non dubijs significationibus (si modò ijerimus, qui esse debemus) sperare nunc possumus, illum non solum tantam malorum molem ab exterrimo hoste Turca iam pridem imminentem, à ceruicibus nostris esse remoturum: verum etiam eas omnes, quæ nuper à domesticis proditoribus, quos hæreticos appellant, per vniuersum Christianum orbem delubris templisq; sanctissimis nefario scelere subiectæ sunt faces, ab ipsius præsentis numine restinctum iri. Quis enim non videt ea quæ superioribus mensibus ab Hæreticis qui Catholicam fidem nobiscum vnâ retinent, aduersus nos

quos eius gentis pagos qui à recta religione desciverunt, duobus
 magnis praelijs sunt gesta, sine ope diuina geri profus non potu-
 isse. cum enim magna ipsorum pars terribilissima illa impietatis la-
 be duntaxat esset contaminata, (Nam ex tredecim pagis, quinque
 tantum in fide permanserunt) decreuerunt illi, qui numero su-
 perabant, vi & armis ita cogere quinque pagos verè religionis a-
 mantissimos, ut illos suæ perfidiae socios sibi adiungerent. Cum
 que iam res (ut te audisse non dubito) ad manus deuenisset, pri-
 mo in praelio octingenti ex nostris maximo Christianæ pietatis
 studio inflammati, paulum extra aciem, quæ ex octo tantum ho-
 minum millibus constabat, primi procurrere, incredibilique vir-
 tute & fortitudine viginti hostium millia sunt adorti. Quos con-
 tinuò occisis hominum amplius tribus millibus, & totidem ferè
 captis, qui proleclis armis morte supplices sunt deprecati, in fu-
 gam coegerunt. Cuius victoriae cursui quamuis nox magno fue-
 rit impedito, præliumque diremisse in eo tamen illud maxi-
 me salutare accidit, & prædicandū, quod cum hostes rem esse in an-
 gulo animaduertent, eos omnes quorū opera & artificijs plebs
 fuerat concitata, in primam aciem coegerunt procedere. Quod
 ubi sine mora facere, vel ut suis adderent animos, vel quod ita
 necessitas postulare videbatur, minimè recusassent: interfecit
 sunt autem ferè omnes tantorum scelerum & perfidiae autores, inter
 quos occiderunt quàm plurimi sacerdotes, qui abiurato veræ re-
 ligionis cultu, sese in Satanæ famulatum coniecerant: repertusque
 est multis vulneribus confectus Zuinglius qui primus ad Helue-
 tios attulit pestifera Lutheranorum dogmata: eisque ob singula-
 ritatem, quæ maximè inter Helucios florebat, opinionem virtutis,
 doctrinæ, & sapientiæ, assidue imperitorum animos imbuebat.
 cognatumque postea est, pagum qui Tigurinus appellatur, quique
 omnium illorum infidelium haberet caput, ex CCC. senatoribus,
 ad septem tantū, eo confecto praelio, esse redactum. In quo trigin-
 ta tantū pedites a nostris sunt desiderati: relataque sunt ex pugna
 ad pagum Lucernensem (qui itidem fidelium Heluciorum est
 facis princeps) complura signa militaria: inter quæ fuit vexil-
 lum maximum pagi Tigurini, & tormenta muralia XIX. qua-
 dringentaque castrensia. Hoc praelio inter hæreticos nuntiato,
 quæcumque nulli erat dubiū, quin illa omnia Dei Optimi Maxi-
 mi fidelissimi auspicijs a nostris essent confecta, mireque ipsius
 Zuinglij interitus hostes perterruisset: multitudinem tamen & nu-
 mero laetiorum cõsili, iterum praelio decertare, rursusque fortunam
 experiri decrevere. Itaque breui redintegratis viribus delectisque
 ex omnibus pagis, terribilissimo illo scelere imbutis, & in unū lo-
 cum coactis, hominū millibus circiter triginta: additisque præ-
 terea Germanorum auxilijs, qui superiore praelio nõ poruerant

interesse, in nostros castra mouerunt. Quibus cum nostris propinquassent, subito & prater omnem spem hostium, concitati acriter in eos impetum fecerunt, ut cum modo hostes ferri non potuerint. Itaque primum loco pulsi, deinde dissipati, uerfi terga uerterunt. Quos nostri insequuti, compluribus castris, magnum eorum numerum trucidarunt: multos quoque eorum eis repentinus suorum terror, ac fuga, in qualdam locorum angustias compulit. Quibus interclusi, ex praeceptis altissimi stuporibus, nostris uigentibus, se praecipitauerunt. Hoc praecipi nostris felicissime confecto, rursumque hostibus profugatis, & insigni clade affectis, cum Lucernensibus, qui ut supra memoratum, inter quinque pagos fideles in maximo habentur honore, quot oppida ab hostibus occupata receperunt, ea qua Christus nos decuit usque mansuetudine, ac lenitate, legatos de communi quinque pagorum concilio ad Tigurinos miserant: qui testarentur, se quaecumque fecissent, nullis priuatis inimicitijs, sed tantum uerae religionis causa fecisse: neque quicquam aliud petere suis armis, quam ut ad auitum sacrorum morem rediretur. Quae cum aequo animo Tigurini, Dei (ut ego arbitror) ira percussis, accepissent: omnes qui pertinaciores in euitanda impietate sunt uisi, confestim e pago expulerunt, seque Lucernensibus & alijs fidelibus adiunxerunt. His de rebus heri in senatu recitatae sunt, magna omnium laetitia, litera Episcopi Verulani, quem illic Pontifex Maximus legatum miserat. Quibus nobis magnam spem facit, cum vnus omnino sit hic pagus Tigurinus, cuius auctoritate reliqui, qui a communi religione & Christiana pietate discesserunt, contineantur: fore, ut breui dimissa praesentium errorum pertinacia, cum pagis fidelibus se coniungant. Quod si uenerit, tanto futurum est Caesari adiumento in eo contentur, quem pro sua summa pietate & religionis studio, ad abolendum, aut si id fieri non poterit, aliqua saltem ratione, reprimendum impium Lutheri scelus, aliaque haereticum monstra concutienda, quae ex letali illo, ac pestifero fonte per omnem Germaniam longelateque fluxere, ad Calend. proximas Febr. Ratisbonae indixit, ut ipsum multo commodius, maiori que exultatione & dignitate, tantis uulneribus Christianae reipub. Deo bene iuuante, mederi posse sperandum sit. De rebus uerbis nihil est quod scribam: nam & pleraque eodem loci sunt, quo reliquisti, & si quid praeterea noui sit, puto te ab alijs certiore fieri. Itaque uenio ad postremam epistolae tuae partem, in qua de uita tuo instituto grauissimè scribis. Qua perlecta in eadem opinione continuo fui: eade non modo eximiam quandam, & singularem pietatem, religionemque praese ferre mihi est uisa, uerum etiam inuicta accedens & salutaris. Cum enim semper iudicauerim haec fortuna: meibus,

diuitias, honores, dignitates, inania esse & caduca, magisque ad
laborem & pericula, quam ad salutem valere: semperque statue-
rim, ipsius Dei cultum, & salutem animorum longe his esse pra-
uerendam, tamen vix dici potest, quam haec mea mens tuo i-
udicio sapientissimo, monitisque grauissimis fuerit confir-
mata. Laqueum enim ea mihi spes propterea non euascat, quae me
miserit, & sustinet: fore, vt habita (quod dudum oportuit) eximie
multiplicisque virtutis tuae ratione, huc ad nos quandoque re-
deas: quoque hanc visus & congressionis tuae intermissionem, quo-
ad mihi per tua tempora licitum fuerit, assiduitate & diligentia
facere possim. Dum igitur spes ista non extenuetur, non solum
appropio sanctissimum istud tuum propositum, quo solo ad eter-
nam domum recta peruenitur via: verum quantum potero eni-
tari ipse quoque, atque a Deo Opt. Max. assiduis precibus contendam,
vt tandem aliquando vtar pacatis suadibus. Interea si quid est, quod me
tua nec conuictum tuorum causa curare oporteat, id tibi ne pol-
licentia quidem videtur, cum & voluntate meam tibi satis nota
esse intelligam, & ea quae restant, te tibi magis quam verbis me
procuratum confidam. Vale. Prid. Id. Decemb. 1531. Roma.

VIII.

IAC. SADOLETVS EPISC. CARPENT.

Benedicto Accolto S. R. E. Cardinali, S. P. D.

Go humanitatis tuae, & benevolentiae erga me vberes quo-
dam capio fructus: velut ex his literis, quas proxime ad me
ex Iou. Plicie sermone misisti. Quam ille amanter scriptae sunt?
quam prolixo animo: quam (vt ita loquar) penè etiam arden-
teris omnibus tuis in illis mihi gratificandi, & in omnibus morem
generali voluntate ostendit: Non possum tam loqui quam sen-
tiro: sed certe, si vilo vnquam tempore tuus aduersum me ani-
mus boueolus atque confians, voluptati mihi fuit, his sum lire-
ris incredibiliter delectatus. E quibus illum tamen fructum vel
maximum cepi, quod meam erga te benevolentiam, & singularè
in omni genere obseruantiam, tibi perspectam & cognitam pla-
ne esse intelligo. Etsi enim peroptatum mihi est, me abs te diligi,
charumque haberi: illud tamen etiam optatius, meam volunta-
tem, parum benevolentia vicissim tibi reddenda, tibi quoque esse
probatam & gratam, de qua autor sum, vt omnia ex me summa
tibi pollicearis, non fallam existimationem tuam. Non enim mi-
nus voluptas est probis & constantibus viris, amare, quam a-
mari: praeterquam cum id iure fiat: sitque in eo iudicij quaedam et-
erna laus, non amoris solum, & studij significatio. Quod quoniam
L. mihi